

MAGYAR JUHÁSZAT

ÉS KECSKETENYÉSZTÉS

Szerkeszti
a szerkesztőbizottság

24. évfolyam
2015/9

BÁTOR ÁRPÁD – KUKOVICS SÁNDOR

A juh- és kecskeágazat stratégiai fejlesztése

.....
II-IX

A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG TAGJAI: **Bátor Árpád**, A JUH TERMÉKTANÁCS ELNÖKE, **Dr. Jávor András**, EGYETEMI TANÁR, ELNÖKSÉGI TAG,
Dr. Kukovics Sándor, ÜGYVEZETŐ IGAZGATÓ, JUH TERMÉKTANÁCS
Dr. Békési Gyula, **Dr. Mucsi Imre**, EGYETEMI TANÁR, • Szerkesztette: **Avar László**

A juh- és kecskeágazat stratégiai fejlesztése

Előzmények

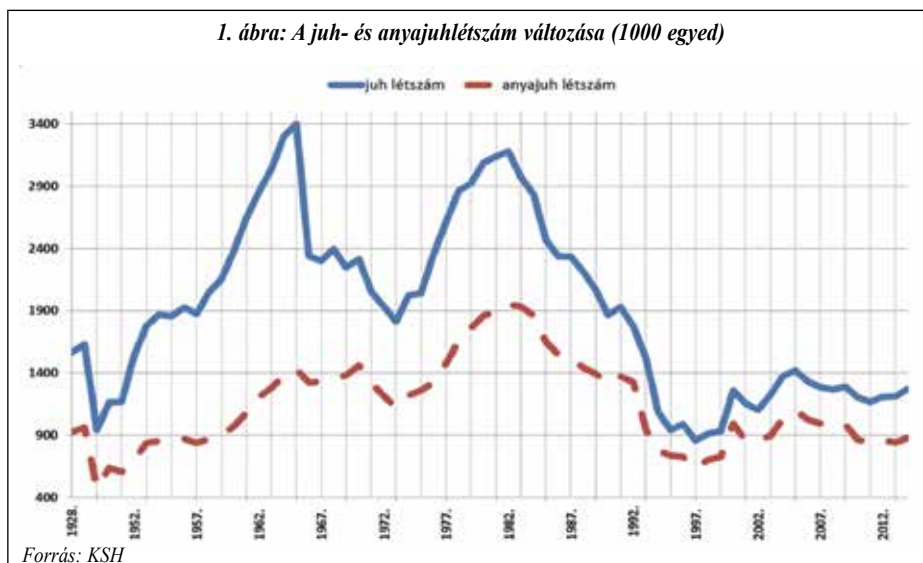
Az ágazat mérete (ennek megfelelően a környezetvédelemre gyakorolt pozitív hatása, a foglalkoztatottak száma, az előállított és exportra vitt termékek mennyisége, a vidékmegtartó- és fenntartó képessége) alapvetően politikai döntés kérdése.

A juh- és kecskeágazat jelentősége jóval nagyobb, mint a mezőgazdaságban (0,8–1,0%), illetve az állattenyésztésen belül (mintegy 2,0%) statisztikailag kimutatható termelési értéke. Az ágazatot gazdasági jelentősége mellett a társadalmi kihatásának (foglalkoztatás, a nemkívánatos növények elterjedésének megakadályozása, biodiverzitás megőrzése/fenntartása stb.) figyelembevételével kell megítélni. Sok területen a gyepek megőrzésében a kiskérdőzők legeltetésének nincs alternatívája. Azoknak a gyepterületeknek a növény- és állatvilága, amelyeket több éven keresztül kizárólag kaszálóként hasznosítanak, jelentősen beszűkül, és sok növény- és állatfaj eltűnik a területről.

Az utóbbi másfél évtizedben a nyilvánított hazai gyepterület nagysága 1,1 millió ha-ról alig 0,740 millió ha-ra csökkent, amelynek meghatározó többsége juhlegelő (kisebb hányada rétet és kaszáló), amelynek hasznosítása, karbantartása és a rajta élő növények és állatvilág (rovarok, madarak, kis emlősök, stb.) sokszínűségének meg- és fenntartása döntően e két faj egyedeinek hasznosításától (legeltetés, stb.) függ.

A földprivatizáció és a földalapú támogatások következtében speciális helyzet alakult ki az ágazatban. A Juh Terméktanács és a Magyar Juh- és Kecsketenyésztő Szövetség felmérési adatai alapján a juhtartók által használt szántók csaknem 55%-a, illetve legelők több mint 58%-a bérelt terület, és a juhtartók mintegy 10%-a egyáltalán nem rendelkezik földterülettel.

A többi állatfajtól eltérően a juh- és kecskeágazatban soha nem valósult meg országos fejlesztési program, ezért az épületek műszaki állapota és az alkalmazott technológiák jelentősen elmaradnak a kor követelményeitől, ami egyben az egyik akadálya

is a hatékony és korszerű termelés kialakulásának.

Az alkalmazható EU- és hazai források (támogatások) felhasználásával optimális szintre lehet beállítani az ágazatban tartott állatok (juhok és kecskék) létszámát, a foglalkoztatott munkaerő számát, és az ágazat vidékmegtartó és -fenntartó hatását és szerepét, s ezzel kedvezőbb irányba lehet módosítani a termékkibocsátás mennyiségét és hatékonyságát.

Természetesen nem azért kell juht-kecskét tartani és tenyészteni, hogy támogatást kapjanak az emberek, hanem azért szükséges támogatni őket, mert a teljes társadalom érdekében juhot és kecskét tartanak!

A fejlesztés okai és indokai

A juh- és kecskeágazat fejlesztésének és a kecskeágazat átláthatóbbá tételének indokait – a fentiek mellett – az alábbiakban foglalhatjuk össze:

– olyan területek gondozását és „művelését” látják el, amelyek nélkülük nem kezelhetők, és művelésük az emberi szükségletek (környezet- és tájvédelem, legeléssel csök-

kentett allergén pollentermelés, ezzel kisebb gyógyszerzsükséglet és kevesebb munkából való kiesés, stb.) kielégítése szempontjából alapvető jelentőségűek;

- olyan területeken állít elő emberi szükségletre termékeket (hús, tej, gyapjú és a talajműveléshez trágya), amely területeket és takarmányokat más állatfajjal hasznosítani nem lehet (vagy csak nagyon alacsony hatékonysággal);
- nagy a vidéki munkaerő lekötésében és alkalmazásában játszott szerepe: foglalkoztatási és ezzel munkaerőigénye 2,5–3,0-szorosra – azonos termékmennyiségre, illetve bevételtömegre vetítve – akár a tejelő, akár a húsmarhához hasonlítjuk;
- az utóbbi alapján jó lehetőséget ad az egyéb munkalehetőség híján közfoglalkoztatásba kényszerült munkanélküliek alkalmazására, foglalkoztatására, a „faluvállalat” vagy „szociális szövetkezet” létrehozására a hátrányos helyzetű területeken, emellett alkalmas háztáji szintű alkalmazásra akár közfoglalkoztatás keretében is;
- előállított termékei alapvetően megfelelnek a bio/öko termékelőállítás minősítési előírásainak és támogatják az egészséges emberi táplálkozást és életet;
- ökológiai lábnyoma – üvegházhatású gázkibocsátása – lényegesen elmarad más kérdő fajokétól;
- nemcsak lehetővé teszik, de segítik is a biológiai sokszínűség („bio-diverzitás”) megőrzését;
- az ágazat alapvetően exportra termel (hozzáadott érték nélküli alapanyag-kivétel) és termékeik hosszú távon is korlátozás nélkül értékesíthetőek;
- a termékek (élő vágójuh, kis hányadban juh- és bárányhús; nyersgyapjú) 90%-ot meghaladó hányadban exportra kerülnek (ugyanakkor a tejtermelés visszaesése miatt a tejtermékek elenyésző hányada jut határon kívüli piacra),

1. táblázat: A juhlétszám változása évenként és félévenként, valamint gazdálkodási forma szerint, 2010–2014 (1000 egyed)

Év	Évszak	Juh	Ebből anyajuh	Juh		Anyajuh	
				gazdasági szervezet	egyéni gazdaság	gazdasági szervezet	egyéni gazdaság
2010	június	1200	861	162	1038	111	750
	december	1181	844	152	1029	105	739
2011	június	1167	845	140	1027	96	749
	december	1120	858	137	984	96	762
2012	június	1206	863	158	1048	105	758
	december	1185	865	155	1030	106	759
2013	június	1210	842	160	1050	108	734
	december	1214	874	159	1055	107	767
2014	június	1246	866	167	1079	104	762
	december	1185	855	151	1034	102	754

(Forrás: KSH)

2. táblázat: A juhtartó gazdaságok megoszlása egyedszám szerint – 2005/2010–2014 – az MJSZ / MJKSZ adatai alapján

Évek	Anyajuh létszám kategóriák (egyed)												Mind-összesen
	0–9	10–20	21–50	51–100	101–200	201–300	301–500	501–1000	1000–2000	2001–5000	5001–10 000	10 001 – felett	
2005	244	1142	1712	1254	1283	578	546	375	86	17	3	1	7241
2010	390	1153	1531	1154	1225	558	487	302	53	6	2	1	6862
2011	381	1041	1489	1132	1160	546	422	251	38	5	2	1	6468
2012	402	1087	1544	1101	1167	531	464	250	45	5	1	1	6598
2013	345	1120	1621	1126	1156	527	465	253	40	5	1	1	6660
2014	491	1273	1666	1178	1184	545	456	249	42	7	1	1	7093

Forrás: Magyar Juh- és Kecsketenyésztők Szövetségei 10, 15-19. Időszaki tájékoztatói (2005/2010–2014) alapján, Dr. Kukovics Sándor saját kivijűtése

3. táblázat: A juhtartó gazdaságok által tartott anyajuhok számának megoszlása üzemméret szerint – 2005/2010–2014 az MJSZ / MJKSZ adatai alapján

Évek	Anyajuh létszám kategóriák (egyed)												Mind-összesen	Átlagos üzemméret anyajuh
	0–9	10–20	21–50	51–100	101–200	201–300	301–500	501–1000	1000–2000	2001–5000	5001–10 000	10 001 felett		
2005	1417	16 751	59 573	93 908	191 020	144 370	211 676	254 870	112 185	44 324	21 863	11 862	1 163 819	150,91
2010	2085	16 823	53 321	84 153	177 834	137 988	186 202	198 991	69 807	14 460	15 718	11 800	969 182	141,00
2011	2032	15 145	51 177	82 576	169 893	134 607	162 669	163 670	47 376	11 405	15 004	10 920	866 474	134,00
2012	1865	16 058	53 196	80 393	171 324	131 141	179 502	166 547	59 343	13 109	8988	11 946	893 412	135,00
2013	1633	16 793	56 279	83 489	169 910	131 028	177 898	170 092	55 063	13 476	9102	11 983	896 746	134,60
2014	1943	18 625	58 055	86 486	174 456	137 184	176 239	164 125	53 732	17 666	9089	12 147	909 747	128,26

Forrás: Magyar Juh- és Kecsketenyésztők Szövetségei 10, 15-19. Időszaki Tájékoztatói (2010–2014) alapján, Dr. Kukovics Sándor saját kivijűtése

4. táblázat: Az ENAR rendszerben szereplő kecskéállomány változása 2010 és 2014 között

Évek	Kecsketartók száma üzemméret szerint							Anyakecskék száma üzemméret szerint							Mindösszesen		
	0–9	10–20	21–50	51–100	101–200	201–300	300 felett	0–9	10–20	21–50	51–100	101–200	201–300	300 felett	üzem	anya kecske	átlag
2010	159	152	132	65	27	5	-	823	2090	4292	4510	3470	1220	-	540	16 405	30,38
2011	156	153	155	58	20	1	1	739	2210	5072	4172	2664	215	412	544	15 484	28,46
2012	198	168	174	70	24	1	1	908	2347	5603	4913	2998	207	317	635	17 293	27,19
2013	186	160	188	66	29	4	-	914	2291	6168	4751	3960	922	0	633	19 006	30,00
2014	247	232	209	67	32	3	-	1 108	3227	6770	4775	4099	732	-	790	20 711	26,22

Forrás: Magyar Juh- és Kecsketenyésztők Szövetsége 15.-19. Időszaki tájékoztató, 2010–2014; Dr. Kukovics Sándor saját kivijűtése

- a juhtartás a jelenlegi viszonyok között (alacsony termelési hatékonyság, kis üzemméret stb. miatt) nem gazdaságos (egy átlagos anyajuh 3.500–12.800 Ft negatív bevételt jelent hasznosítástól függően, éves szinten); a közvetlen juhtámogatások a +/- 0 értéket megközelítő szintre tudják azt vinni, és az egyéb támogatások hozzájárulnak a jövedelmező szintre;
- a kecsketartás zöme – ennek megfelelően a termékelőállítás döntő hányada – ma is inkább a fekete-, kisebb hányadban a szürkegazdaságban zajlik.

A juh- és kecskégazat fő jellemzői

A létszám

A juhlétszámokban több hullám következett be az utóbbi évtizedekben (1. ábra). Az 1960-as évek elején, majd 1982-ben meghaladta a hárommillió egyed, majd a rendszerváltást követően 1997-ben érte el mélypontját (850 ezer egyed), s az EU-csatlakozáshoz közeledve, a támogatások által ösztönözve 2005-ig emelkedve megközelítette az 1,4 milliót, s ezt követően folyamatosan csökkent.

Az anyajuhlétszámokban ilyen kifejezett hullámváltozás nem volt, de itt is 1982-ben volt a csúcspont (2,01 millió egyed) és 1997-ben következett be a mélypont (720 ezer egyed), majd 2005-ig tartott az emelkedés (1,168 millió), amit a remélt támogatási színvonal elmaradása miatt jelentős visszafejlődés követett. A

kérdő-szerkezetátalakítási támogatás hatására (2012–2014) (a de minimis anyajuh, a kiegészítő anyajuh és a TOP UP maradéka mellett) a létszám valamelyest stabilizálódott, de 2014 végéig mégis 855 ezer egyedre csökkent. A nagyobb, egyedalapú termeléshez kötött támogatás ígérének hatására több tízezer egyeddel nőtt a létszám 2015 év elején.

A kecskelétszámról ilyen pontos adataink nincsenek, az összes létszám 2014-ben a KSH adatbázisa szerint elérte a hetvenezret, azon belül az anyalétszám a 34 ezer egyed.

Az üzemszám és üzemméret

A rendszerváltást követően átalakultak a juhtartó gazdaságok tulajdonviszonyai, és mára családi gazdaságokban, östermelői viszonyok között tarják a juhok döntő hányadát. A KSH 2014-ben 151 magántulajdonon alapuló gazdasági szervezetben 102 000, míg 1034 magángazdaságban 754 000 anyajuhot tartott nyilván (1. táblázat). A kecsketartók száma ugyanezen évben meghaladta a 19 400-at.

Nyugatról keletré haladva nő a juhtartással foglalkozók száma, viszont ezzel ellentétes az állománykoncentráció alakulása. A Dunántúlon nagyobb létszámú tenyészetek vannak, a többi területen átlagos vagy az alatti a létszám. Jóval átlag alatti a tenyészetek nagysága (48–80 anyajuh/tenyészet) Békés, Csongrád, Jász-Nagykun-Szolnok és Vas megyében. Hajdú-Bihar, Szabolcs-Szatmár-Bereg és Bács-Kiskun megyében található az anyajuhállomány 53,1%-a, és itt van a juhtartók döntő hányada is.

Az anyajuhállomány 52,4%-a 300 alatti tenyészetekben található, a juhtartók 89,3%-a sorolható ide. A 300 feletti létszámot tartók (10,7%) az anyajuhállomány 47,6%-ával rendelkeznek.

Az átlagos tenyészetméret 2005 és 2014 között 150-ről 128 egyedre csökkent a juhászokhoz képest. Jelentős mértékben nőtt a kisebb üzemméret-kategóriába sorolható juhtartók száma, ugyanakkor az ezer egyed feletti kategóriába tartozók száma és aránya, valamint az általuk tartott juhok száma drasztikusan visszaesett (2. és 3. táblázat).

Bács-Kiskun, Pest és Veszprém megyében található a hazai kecsketartók több mint egyharmada (37,3%-a), és itt van az ország anyakecske-állományának több mint 37,7%-a.

A kecsketartó üzemek mérete lényegesen kisebb (4. táblázat), az átlagos üzemméret nem éri el a 30 egyed (az ENAR nyilvánvalóságban 2014-ben 26,22 egyed). A kecsketartók 85%-a 50-nél kevesebb egyed tart termelésben, ugyanakkor az e feletti kategóriákban van az állomány több mint 45%-a.

A KSH nyilvántartása szerint a több mint 19 ezer kecsketartó több mint 91%-a kevesebb, mint 10 egyed tart (5. táblázat). A kétféle nyilvántartás eltérése jelzi, hogy a kecskék nagyobb hányada még nem szerepel az ENAR rendszerben.

A fajta

Hazánkban a merinó jellegű állományok adják az árutermelő létszám 85%-át, 7,3% hústípus, 1,8% tejelő, és 5,6% őshonos.

Magyarországon 24 juhajtást tenyésztettek (4 merinó és hosszúgyapjas fajta, 9 húsfajta, 3 tejelő, 2 szapora és 6 őshonos fajta). A törzskönyvezett állományon belül (2014-ben 23 054 egyed) a merinók aránya kisebb (27,87%), a specializált fajták aránya (húsfajták 21,43%; szapora fajták 0,67%, tejelő fajták 11,45%; őshonos fajták 38,58%) nagyobb.

A hazai kecskeállomány a tejelő hasznosítási körbe sorolható, az árutermelő tenyészetek döntő többsége „parlagi” típusú anyakecskét tart. Hat nyilvánított, szabad besorolású kecskefajta tenyésztése folyik hazánkban (alpesi, szárentáli, anglo-núbiai, murcia-granadina, búr, parlagi). A nyilvántartásban szereplő állomány 2,88%-a szerepel törzskönyvi ellenőrzésben.

Az ágazat termékei

A juhágazat árbevételében az élő vágóállat a meghatározó. A hús-gyapjú termelésű állomány esetében az árbevétel 96%-át adja, 4%-a a gyapjú értékesítéséből származik. A tej-hús-gyapjú termelő populációk esetében az árbevétel 45% a tej, 53% a vágóbárány, míg 2% a gyapjú értékesítéséből származik. A kecskeágazat fő terméke a tej (85–88%), a hús csak mellékterméknek tekinthető.

A juh faj **főterméke** egyértelműen az **élő vágóbárány** lett az utóbbi 25 évben, azonban az előállított és értékesített mennyiség mind összességében, mind az egy anyajuhra vetített arányban drasztikusan visszaesett. Az exportra értékesített összes vágóállat mennyisége 2005 és 2013 között csaknem negyede milliárd eggyeddel (246 268) zsugorodott (826 835-ről 580 567 eggyedre), de 2014-ben minimális emelkedésre (3000 eggyed) került sor (6. táblázat). Vágott-test-egyenértékben számolva a kivétel 70,22 %-ra zsugorodott ebben az időszakban. Az élő vágójuh (zömében bárány) kivétel a 2010 és 2014 közötti időszakban 82,25%-ra zuhant. Ezen időszak alatt a vágott-test-egyenértékben számított export mennyisé-

ge csak 93,34%-ra esett vissza az egyedre vetített átlagsúly emelkedésének következményeként (7. táblázat).

Az exportlétszámon belül a **vágókecske** 2014-ben csak 1 700 eggyedet tett ki (létszáma csak 1998 és 2005 között érte el az évi 5–6000 eggyedet), így mennyisége elenyésző. Az előállított szaporulat csaknem teljes egészében hazai (termelő és környezete) fogyasztók asztalára került.

A vágóállat mellett a többlet hozzáadott értéket jelentő juh- és **bárányhús** exportmennyisége soha sem haladta meg az 5%-ot, de mennyisége 2014-re 100 tonnára (1,7%-ra) esett vissza (6. táblázat).

A kivétel visszafejlődésének oka alapvetően a vágóállat előállítás hatékonyságának csökkenésében található meg (7. táblázat). A 2005 és 2014 közötti időszakban az összes támogatott nőivarú eggyedre („anyajuh”) vetített hasznosult szaporulat 72,81%-ról 66,75%-ra, egy valódi termelő anyajuh esetében pedig 88,01-ről, 80,73%-ra esett vissza!

A belső fogyasztásban alapvetően nem a bárány, hanem a felnőtt **vágójuh** kapott szerepet az utóbbi időszakban. A hazai terméket tekintve jelentős számú (de évente változó mértékű), 100–150 000 anyajuh kerül „technológiai/technikai selejt” kategóriába, amelyek vágása, és húsként történő értékesítése megoldandó feladat. Ennek piaca és ára országrészenként rendkívül változó. Jelentős hányaduk „eltűnik” a rendszerből, húsuk jelentős hányada nem hasznosul, vagy vágópontok hiányában a feketekereskedelembe kerül.

A **gyapjú** az 1970-es fordulópontig még fő terméknek számított, de az utóbbi évtizedekben egyértelműen melléktermékké vált, amelynek feldolgozására az 1990-es évek közepétől hazai ipar nincs, ezért nyersanyagként kerül exportra (3,5–3,8 ezer tonna nyers-, illetve 1,2–1,5 ezer tonna mosott gyapjú mennyiségben), s amelynek az értékesítéséből származó bevétel 2–4%-ot ér el gazdasági szinten egy anyajuhra vetítve. Az összes megtermelt gyapjú mennyisége és az egy juhra és egy átlagos anyajuhra vetített mennyisége ugyancsak jelentős hullámmá vált az utóbbi negyed században. Ez utóbbinak 2014-es adata meghaladja a 4 kg-ot (a statisztikai adatok szerint, de a reális érték 3,5–3,8 kg/anyajuh).

A **tej a juh** esetében ugyancsak melléktermékké, fejős gazdaságokban társtermékké vált. Termelése az 1970-es csúcstól (22,9 millió liter) után 1985-re emelkedett meg jelentősen (10,5 millió liter), majd drasztikus visszaesés következett be 1995-ig (1,05 millió liter). 1997 eleje és 2003 vége között – az első osztályú tej termelésének támogatásának eredményeként – mennyisége 1,55 millió literre nőtt. Az EU-csatlakozást követően – részben e támogatás elmaradásának következményeként – mennyisége 2014-re 0,72 millió liter (hatóságilag ellenőrzött, feldolgozott) szintre esett vissza. Jelenleg az ország anyajuhállományának 6–8%-át fejik, mintegy 65–75 tenyésztetben, amely a tejminőségre kapott támogatás esetében több mint megduplázható lenne.

A **kecske** esetében – a hazai körülményeink között – egyértelműen a **tej** számít főter-

5. táblázat: A magyarországi kecskeállomány megoszlása 2014. év elején

Ország	Kecske-létszám	Kecske-tenyészet-szám	Kevesebb, mint 10 eggyed	10–30 eggyed	30–50 eggyed	50–100 eggyed	100–200 eggyed	200–500 eggyed
HU–KSH	46 000	19 413	91,1	7,6	0,9	0,3	0,1	-

(Forrás: Dr. Kukovics Sándor (2014); KSH adatok alapján)

6. táblázat: A magyar kiskérődzőszektor főbb hústermelési jellemzőinek és fő piaci adatainak alakulása 2001–2014

Megnevezés / év	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Kecske-létszám	90 000	86 000	80 000	78 000	78 000	72 000	67 000	65 000	58 000	75 000	80 000	88 000	73 000	70 000
Anyakecskék és fedezettett nőivarú növendék létszáma	55 000	55 000	48 000	48 000	47 000	46 000	37 000	36 000	36 000	44 000	43 000	46 000	36 000	34 000
Juhlétszám	1 264 000	1 212 000	1 292 000	1 340 000	1 430 000	1 362 500	1 232 000	1 236 000	1 223 000	1 181 000	1 081 000	1 147 000	1 214 000	1 185 000
Anyajuhok és fedezettett nőivarú növendék létszáma (12. hó)	1 068 000	1 001 000	1 024 000	1 218 000	1 164 000	1 135 000	977 000	990 000	968 000	969 000	866 000	890 000	874 000	855 000
Összes belső termelés (1000 tonna)*	9,937	10,523	9,776	10,105	10,689	9,275	9,245	9,221	9,603	9,609	9,551	9,581	9,637	9,200
Importált élő állat (1000 tonna)*	2,613	1,705	1,200	0,517	0,705	2,132	1,109	0,885	0,575	0,746	0,576	0,573	0,531	0,410
Exportált élő állat (1000 tonna)	8,436	9,001	7,539	7,908	8,461	8,453	7,627	6,888	6,928	7,106	6,830	6,774	6,753	6,637
Exportált élőállat (eggyed)	859 832	863 195	760 299	748 995	826 835	834 163	732 000	663 000	679 461	707 286	636 954	605 436	580 567	583 423
Importált juh-hús (1000 tonna)*	0,115	0,192	0,147	0,158	0,116	0,065	0,148	0,226	0,162	0,138	0,207	0,134	0,220	0,191
Exportált hús (1000 tonna)*	0,422	0,322	0,482	0,495	0,161	0,000	0,083	0,044	0,000	0,104	0,037	0,042	0,145	0,111
Belső fogyasztás (kg/fő/év)	0,30	0,30	0,30	0,30	0,30	0,30	0,28	0,34	0,34	0,33	0,35	0,35	0,31	0,35
Lakosság (1000 fő)	10 200	10 174	10 117	10 080	10 076	10 064	10 045	10 031	10 014	9986	9958	9906	9877	9849
Önellátottság (%)	516	386	230	376	359	304	331	271	281	293	275	276	298	276
Nehézbaránnyok ára (13,1 kg vágott test felett) (100 kg vte)	477	443	446	395	499,1	483	440	447	464	490	570	554	520	507
Könnyűbaránnyok ára (=>13,0 kg vágott test) (100 kg vte)	541	555	563	519	568	535	535	542	523	555	640	631	585	590

vte = vágott test egyenérték
* vágott-test-egyenértékben
Forrás: Részletek Dr. Kukovics Sándor az „EU Forecast Group for Sheep Meat and Goat Meat”, (EU Juhhús és Kecskéhús Előrejelző Munkabizottság) részére készített ágazati jelentésekből (2004-2015).
A jelentések az Agrárgazdasági Kutatóintézet (Stummer Ildikó, Egri Edit) és a KSH (Tóth Péter) munkatársaival való együttműködésben (2006-2015) készültek, a Juh Terméktanács (2004-2015), a Magyar Juhtermelési Szövetség és a Magyar Kecsketermesztők Szövetsége (2004-2008), a Magyar Juh- és Kecsketermesztők Szövetsége (2010-2014), valamint a KSH és az Agrárgazdasági Kutatóintézet adatai alapján (2006-2015).

7. táblázat: A hasznosult szaporulat aránya

Év	Összes anyajuh létszáma *	Valódi anyajuh-létszám (82,682%) ***	Jerke 1 éves kor alatt	Exportált bárány-egyedyszám **	Exportált élőjuh vte ⁺ -ben, tonna**	Összes hasznosult szaporulat, egyed ***	Hasznosult bárány / összes anyajuh %***	Hasznosult bárány / valódi anyajuh % ***	Exportált élőbárány aránya, 2010 = 100,00% ***	Exportált élőjuh vte ⁺ -ben, 2010 = 100,00 % ***
2005	1 163 819	962 269	20 495	826 835	8461	847 330	72,81	88,01	116,90	119,07
2006	1 137 258	940 308	21 000	834 163	8453	855 163	75,19	90,94	117,94	118,96
2007	1 106 362	914 762	8 000	732 000	7596	740 000	66,16	80,90	103,49	106,90
2008	1 065 458	880 942	29 737	663 000	6888	692 737	65,02	78,64	93,74	96,93
2009	1 019 210	842 703	23 000	679 461	6928	702 461	68,92	83,36	96,07	97,50
2010	969 182	801 339	46 374	707 286	7106	753 660	77,76	94,05	100,00	100,00
2011	891 799	737 357	34 122	636 954	6830	671 076	75,25	91,01	90,01	96,12
2012	893 412	738 691	17 869	605 436	6774	623 305	69,77	84,38	85,60	95,33
2013	896 746	741 448	20 263	580 567	6753	600 830	67,00	81,03	82,08	95,03
2014	909 747	752 197	23 835e	583 423	6637	607 258	66,75	80,73	82,25	93,34

*Éven felüli nőivarú juh

Forrás: Magyar Juh- és Kecsketenyésztők Szövetségei 10, 15-19. Időszaki tájékoztatói (2005 / 2010-2014) alapján, Dr. Kukovics Sándor saját kivijűzése

+vte = vágott test egyenérték

**Forrás 1: Részletek: Dr. Kukovics Sándor az „EU Juhhús és Kecskéhús Előrejelző Munkabizottság” értekezletei számára 2004-2015 között készített jelentésekből. Készültek az AKI (Stummer Ildikó, Egri Edit) és a KSH (Tóth Péter) munkatársaival való együttműködésben (2006-2015), a Juh Terméktanács (2004-2015), a Magyar Juhtenyésztő Szövetség és a Magyar Kecsketenyésztők Szövetsége (2004-2008), a Magyar Juh- és Kecsketenyésztők Szövetsége (2010-2014), valamint a KSH, és az Agrárgazdasági Kutatóintézet adatai alapján

*** Forrás 2: Dr. Kukovics Sándor saját számításai

méknek (kb. 80%, a hús 15–18%-ot ad), amelynek előállított mennyisége csak becsülhető. Az első osztályú kecsketej termelésének támogatása következtében (2000 eleje és 2003 vége között) a fehér gazdaságban feldolgozott (és hatóságilag ellenőrzött) tej mennyisége 2,35 millió literre nőtt. E támogatás megszűntének részbeni eredményeként a hatóságilag minőségileg ellenőrzött kecsketej mennyisége 0,620 millió literre esett vissza 2014-re. A teljes tejmennyiség nagysága 3 és 7 millió liter közöttire tehető, azaz a kecsketermék előállítás döntő hányada visszahúzódott a feketegazdaságba, annak minden hátrányával együtt. A tejminőségre adott prémium esetében a becsült tej mennyiség fele-kétharmada a fehér gazdaságba visszahozható lenne.

Az éves szinten keletkező **istállótrágya** (kb. 700 kg/felnőtt juh és/vagy kecske) minimális hányadban kerül forgalomba, alapvetően az állattartók hasznosítják az általuk művelt területeken. Kiváló talajtápanyag-forrás a kerteszetek és a növénytermesztéssel foglalkozók számára, és nem megsemmisítendő veszélyes hulladék.

A bőr- és gerezna előállítás alapvetően az éves vágási számhoz kötött (29–33 000 egyed), amibe a házi vágások nem számítanak bele. Az 1990-es évek közepén felszámolt bőripar hiányában ez sem számít jelentős tételnek.

A termékvédjegy – minősített termék védettség

A Magyar Juh- és Kecsketejgazdasági Közhasznú Egyesület által kidolgozott és elfogadtatott „Garantált minőségű magyar juhtejtermék” kivételével nincs termékvédjeggel védett és minősített termék a hazai juh- és kecskeszektorban (a HÍR rendszerbe bekerült termékek nem számítanak annak). Az elmúlt 20 évben a „Kiváló minőségű magyar bárány” termékvédjegy és az ahhoz kapcsolódó minősítési rendszer elfogadtatása 2015 elejéig nem járt sikerrel, a kereske-

dői (és kisebb részben termelői) ellenállás miatt.

A termékek piaca

Az exportliberalizáció (a 2000-es évek elején) előtt Magyarország kvótája 16 000 tonna juh (és benn kecske) húst tett ki (vágott-test-egyenértékben), amely keretet maximum 65%-ra tudunk kitölteni. A mai helyzetben annyi terméket tudnánk eladni, amennyit megtermelünk. Sajnos a jelenlegi termelésünk kevesebb, mint 7000 tonna vágott-test-egyenértékben számított mennyiséget tesz ki (6. és 7. táblázat). A 95% feletti arányban exportált élő vágóállat friss húsként kerül főleg olasz piacra. A húsexportunk nem éri el a 2% hányadot sem.

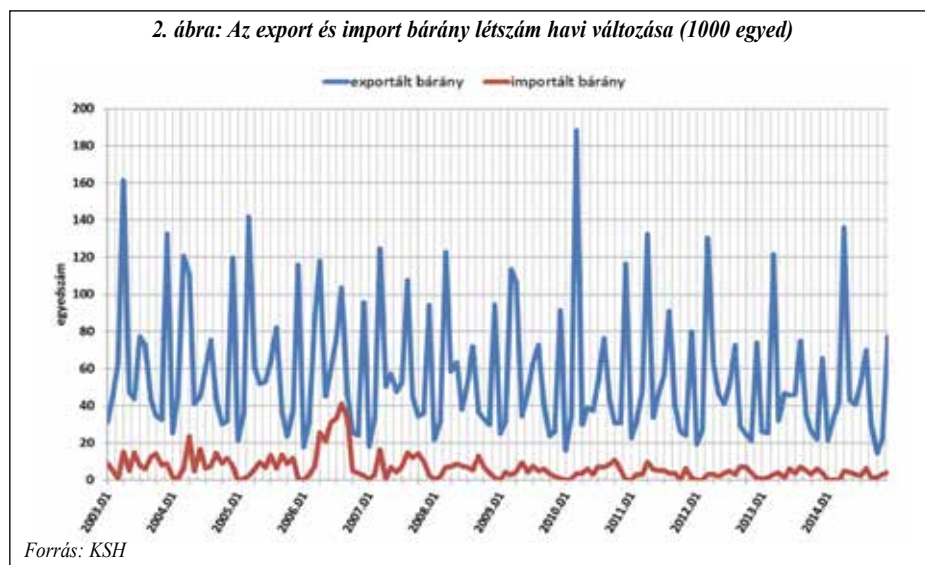
Az EU keresleti piaca (jelenleg 83–85%-ban önellátó) a magyar juhtermékek (**alapvetően vágójuh**) elhelyezését folyamatosan és stabilan garantálja. A vágóbárányok 90–95%-ban élő exportra kerülnek, főként Olaszországba, illetve kisebb mennyiségben az EU más tagállamaiba (Franciaország, Ausztria, Németország, Görögország) valamint

Törökországba. Bár a kivitelünk csaknem folyamatos, a döntően hagyományos tartás miatt a tavaszi időszakban túlkínálat keletkezik. A kivitelünkben jelentős mértékben szerepelt a román importbárány, amelynek aránya az utóbbi években minimálisra csökkent. A havi vágóbárány-kivitelünk (benne évi egy-kétezer kecske) 10 és 140 ezer egyed között hullámzik (2. ábra).

A magyar vágóbárány (13–27 kg) speciális minőséget képvisel, amelyet az 1970-es és '80-as években hazánkban kidolgozott technológia alkalmazásával állítanak elő, anyatejen, keveréktakarmány-kiegészítéssel. Korban kb. 3 hónaposnál nem idősebb, halvány rózsaszín húsú a fiatal vágóállat. Az utóbbi évek tevékenysége következtében a vételre felajánlott termék minősége és színe meglehetősen vegyes volt.

A vágóbárányexportban hosszú ideig meghatározó 20–22 kg közötti átlagsúly jelentős szezon- és havi hatásokkal némileg emelkedett az utóbbi években (3. ábra), de a kis súlyú bárány kategóriában (13 kg alatti vágott test) maradt. A tejes (13–16-, illetve

2. ábra: Az export és import bárány létszám havi változása (1000 egyed)

16–20 kg) bárányok kivitele egyre inkább csak a hagyományos szazonokra lett jellemző (húsvét, ferragusto, karácsony) a meghatározó olasz piac igényei miatt, a választási (20–24 kg) és a kis peccsenyebárány (24–27-, 27–30 kg) kivitelének növekedése az átlagsúly emelkedését eredményezte. A nehéz peccsenyebárány (30–35-, illetve a feletti súly) előállítására alapvetően csak megrendelés keretében kerül sor, korlátozott mennyiségben. Az utóbbi kategóriába tarozó bárányok alapvetően nem az olasz piacra kerültek.

A bárány- és juhhúskivitelünk Ausztria, Németország, és Svájc mellett Japánba irányul, amelyet két EU-minősítésű vágóhíd szolgál ki.

A **vágóbárány**-kereskedelem döntő hányada 50–60 felhajtó-felvásárló és mintegy 20 hazai exportáló kereskedő, illetőleg közvetve vagy kereskedőn keresztül 10 termelői szervezet részvételével zajlik, és 3–5 olasz kereskedő kezében fut össze. Alapvetően az előállított termék eladásáról (jutalékos továbbításáról) szól, a szervezett termelést hiányzik az országból, illetőleg csak néhány termelői szervezet keretében zajlik, korlátozott mértékben.

A megtermelt **juhtejet** öt kis-közepes méretű EU-minősítésű feldolgozó vásárolja fel. Emellett 5–8 gazdaságban készítenek abból saját terméket, a feldolgozóüzemtől való nagy távolság miatt.

A kecskeágazatban sincs valódi nagy tejüzem. A két közepes méretű (200–250 000 l/év) tejfeldolgozó (meghatározó arányban saját előállítású **kecsketejet** dolgoznak fel) mellett két kisebb (50–70 000 l/év), és mintegy 10 kis (15–35 000 l/év), engedéllyel rendelkező üzemben dolgozzák fel a kecsketejet. Ezek mellett több tíze tehető azon kecsketerítők száma, akik maguk dolgozzák fel az általuk előállított tejet és viszik piacra termékeiket.

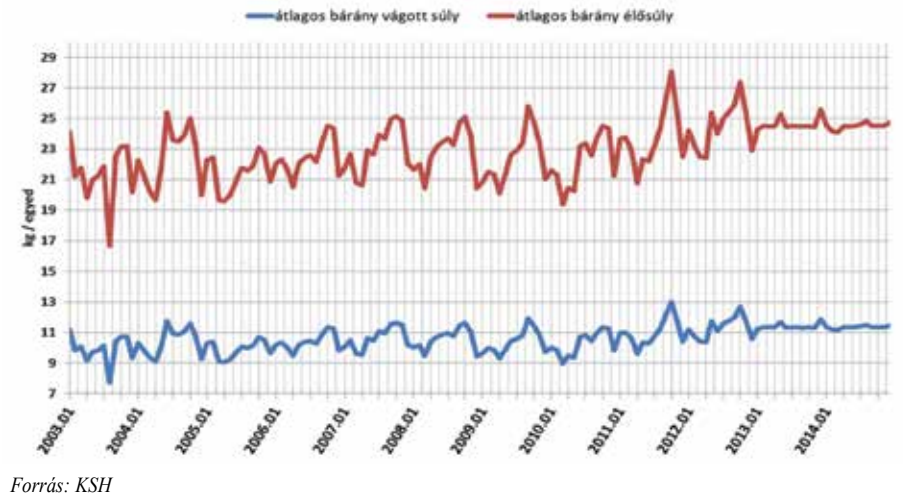
A juhsajtot még a rendszerváltást követően is csaknem 27 országba exportáltuk, de mára a korlátozottan elérhető alapanyag miatt csak néhányszor tíz tonna kerül exportra. A juhtejtermékek döntő hányada a hazai fogyasztás igényeit szolgálja. A kecsketej termékekből néhány tonna jut el külföldi fogyasztókhoz, döntő hányada az országhatárokon belül talál vevőre.

A megtermelt és felvásárolt **gyapjú** gyakorlatilag nyers, legtöbb esetben válogatatlanul zsákolva vagy bálázott formában hagyja el az országot. Kisebb hányada esetében beszélhetünk a kiszállítást megelőző minőség szerinti válogatásról és bálázásról. A felvásárlásban 45–50 szervezet / cég is tevékenykedik, mégis, az exportot 12–15 cég bonyolítja. A legnagyobb kereskedelmi partner Kína, ahova az utóbbi években előbb közvetve, 2015-től közvetlenül is szállítunk.

A piaci árak

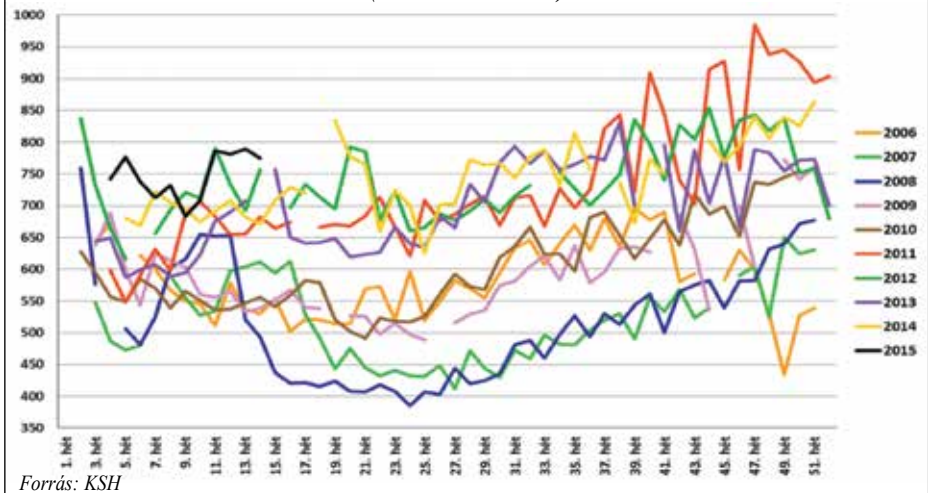
Az ágazat működésének meghatározó feltétele a főtermékért (**élő vágóbárány**) kapható felvásárlási ár alakulása, amely az elmúlt évtizedben (2005–2015) meglehetősen válto-

3. ábra: Az exportált bárány átlagos élő- és vágott súlyának havi változása (kg)

Forrás: KSH

4. ábra: A nehéz bárány termelői árának alakulása heti lebontásban, évenként (Ft/kg) (2006–2015. március)

Forrás: KSH

zékonyan alakult. Bár a fentiekben jelzett súlykategóriák (13-tól 35 kg felett) hét súlykategóriát foglalnak magukba, itt az egyszerűbb nyomon követhetőség céljából csak az EU-csoportosítás szerinti könnyű- (13 kg vágott test alatt) és a nehéz bárány (13,1 kg vágott test felett) árakat mutatjuk be.

Az elmúlt évtizedben jelentős évhathások mellett is minden év húsvéti és ferragustói szazon között jelentős árzuhanás következett be mindkét báránykategóriában, amelyet fokozatos emelkedés követett az év végéig. Ez a hullám 15–35%-os áringadozást jelentett éven belül, de nagy évek közötti eltéréssel. A vizsgált éveket tekintve, a hetenkénti áradatokat figyelembe véve az árak 385 és 975 Ft között változtak. Ugyanezek a szélsőértékek a könnyűbárányok esetében 470 és 1100 Ft-ot jelentettek.

Az adatok elemzése szerint mindkét kategóriában megkülönböztethetünk 2005–2010, illetve 2011–2015 közötti árszínvonalcsoportot. A nehéz bárányok esetében három évkategóriát lehet elkülöníteni: 2007–2008, 2006–2009–2010; 2011–2015 (4. ábra). Közöttük, az árszínvonal mellett, alapvetően a nyári ár visszaesés jelenti a különbséget,

amely a 100 Ft-ot is meghaladta. A könnyűbárány esetében hasonló csoportosítás tehető az árakat tekintve: 2004–2005–2006, 2007–2008–2009–2010; 2011–2015 (5. és 6. ábra). Ez esetben is a nyár eleji árzuhanás mértéke a meghatározó, 50–90 Ft/kg nagyságot tett ki.

A **vágókecske** felvásárlási ára a közepes szintű vágóbárány árával azonos. Alapvetően két súlykategóriában értékesíthető (8–12 és 12–16 kg élősúly).

A **vágójuh** (többségében technikai / technológiai selejt anyag) felvásárlási ára szinte országgrészek szerint változik: a Dunántúlon 250–350, a Tiszántúlon 700–950–1100 Ft is lehet a kg-onkénti ár. Az évente képződő 100–150 000 ilyen vágójuh kezelése, vágása és húsának piacra vitele nem megoldott, az önkormányzati kezelésben lévő vágópontok hálózatának hiánya miatt. Ennek csaknem döntő hányada rendszerezett megoldás hiányában „elvezett”, „kutyák ették meg”, „döglútba esett”, vagy megvárják míg elhullanak és az ATEV konténerébe kerülnek.

Megfelelő, az önkormányzatok égisze alatt működő vágópontrendszer kialakítása esetén ezek döntő hányada a piac számára

megmenthető terméket adna, amelynek sorsa a vadhus kategória szerint megoldhatóvá válna a közétkeztetésben.

A **juhtej** esetében a felvásárlási ár csak enyhén emelkedett a 2004-es sokk (a minőségi támogatás megszüntetése) után. A jelenlegi árszínvonal 180–200 Ft/kg, amelyet a minőség mellett az üzemben előállított tej mennyisége is befolyásol. (A kisebb mennyiségre vetített szállítási költség csökkenti az elérhető árat.)

A **kecsketej** ára tág határok között változik ugyan, de a felvásárlási ár a minőségtől és mennyiségtől függően 100–160 Ft/kg. (Persze, a piacokon 400–700Ft/kg-os kiskereskedői ár is előfordul.)

Bár a **gyapjú** mára már csak néhány százalékot jelent az egy anyujuhra jutó bevételben, ára jelentős mértékben emelkedett az utóbbi években, 2015-ben egy euró/kg körüli felvásárlási ár alakult ki a gyakorlatban.

A hazai fogyasztás

Az előállított juhhús és kecskehús az 1960-as évek közepéig döntően a hazai fogyasztást szolgálta, de a juhhús (élő vágójuh és -bárány) kivétel 1970-től kezdődő felfutásá-

nak következményeként alig maradt bárány a hazai fogyasztóknak. Az exportra termelés a hazai piacon drágává tette a bárányhúst, és itthon meghatározó mértékben a vágójuh (technikai selejt anyajuh) maradt.

A hazai **juhhús-** (és benne kevés kecskehús-) fogyasztás hosszú évek óta **0,3–0,32 – 0,35 kg/fő/év** szinten áll, így nem számít meghatározónak. E fogyasztás azonban döntően meghatározott ünnepekhez és alkalmakhoz kapcsolódik, s emellett egyes régiókban lényegesen magasabb, míg másokban szinte elenyésző (főleg, mert sok régióból eltűnt a juhtartás az egyéb állattartással együtt). Helyzetét nagymértékben segítené a vágópontok rendszerének felállítása, és a tőkehús áfájának 5%-ra való csökkentése.

Az átlagos juh- és kecsketej-, valamint **tejtérmékfogyasztás** sem változott érdemben évek óta (becsült értéke **0,12–0,15 kg/fő/év**). A belső termelésből mintegy 60–80 tonna juh-, és néhányszor tíz tonna kecsketej termék jut külföldi fogyasztók asztalára, a többit az ország keretei között fogyasztjuk el. A hazai fogyasztást éves szinten mintegy 250–300 tonna import juhtejtérmék (zömében tehéntejből készült juhtejtérmék-imitáció

Szlovákiából) teszi teljessé. A kecsketejtérmék-import ennek ötödét-negyedét teszi ki a becslések szerint.

Kereskedelem és marketing, promóció

Amint azt már jeleztük, a kiskérődző-ágazatban előállított termékek szervezett kereskedelme hiányzik, jöllehet számos termelői szervezet igyekszik valamelyest javítani ezt a hiányt.

A **főtermék (élő vágóállat)** esetében jutalékos termékértékesítés folyik kereskedelem helyett, meglehetősen hiányos marketingmunkával, a hagyományos piacokra szállítva az árut, ami alapanyag, és nem tartalmaz hozzáadott többletértéket. Nincs szervezett termeltetés, csak a megtermelt és vételre ajánlott felvásárlása zajlik, hiányzik a termelők egy évre előre történő kereskedelmi és termelkelőállítási programozása.

A **tej** egy kötöttebb pályán mozog, a felvásárlási szerződéseket a termelési szezon előtt 3–6 hónappal kötik meg. A marketingmunkát a feldolgozók végzik, a gyártott termékeikre alapozva.

A **gyapjú** esetében is alapvetően jutalékos alapanyag-értékesítés, árutovábbítás zajlik az ágazatban. Egyes kereskedők folytatnak elemi marketingmunkát.

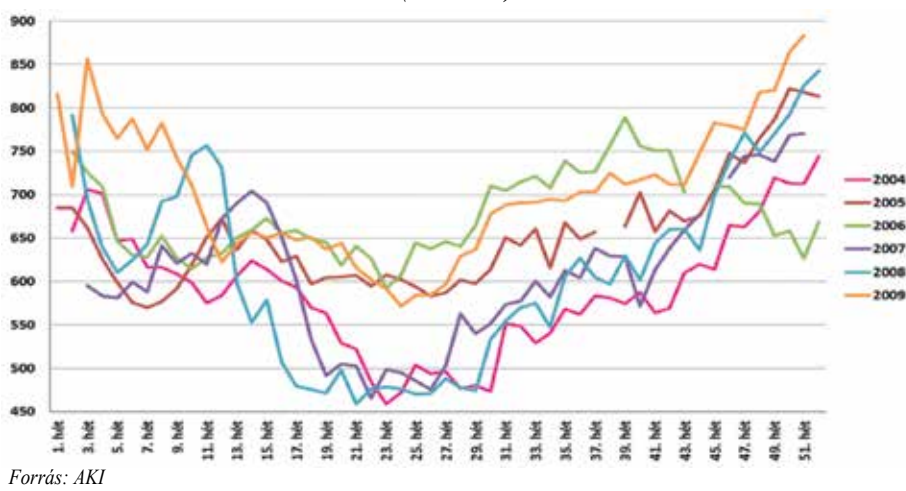
Az egyes termékeket tekintve a korlátozottan elérhető forrás meglelte, illetve hiánya miatt a termékpromóció meglehetősen szűk keretek között valósult meg az utóbbi években. A Magyar Juh- és Kecsketejgazdasági Közhasznú Egyesület 1998 óta folytat termék bemutatásokat, kóstoltatásokat és rendez termékversenyeket. A Juh Terméktanáccsal együttműködve 2007–2010 között számos hústermék promóciót és termékversenyt is rendezett. Az egyes regionális állattenyésztési kiállításokon (és az ÖMÉK-ok alkalmával) a Magyar Juh- és Kecsketejgazdasági Szövetsége több mint 10 éve rendszeresen szervez juhhús étel versenyt (birkapörkölt főző), és segíti a juhtejfeldolgozók termékeik bemutatását.

A foglalkoztatás és oktatás

A rendelkezésre álló adatok ismeretében (7092 juhászat és 19 400 kecsketartó – utóbbiakból mintegy 3500 számítható érdemi méretűnek, és 13 000 esetében csak 1–2 egyed tartásáról van szó, s a teljes átlag nem éri el a 8 egyedet) mintegy **10–12 000 család** él kiskérődző állatok tartásából. Amennyiben az alkalmazottakat is ide számítjuk, akkor **25–30 000**-re tehető a juh- és kecskeágazatban jelenleg **foglalkoztatottak** száma.

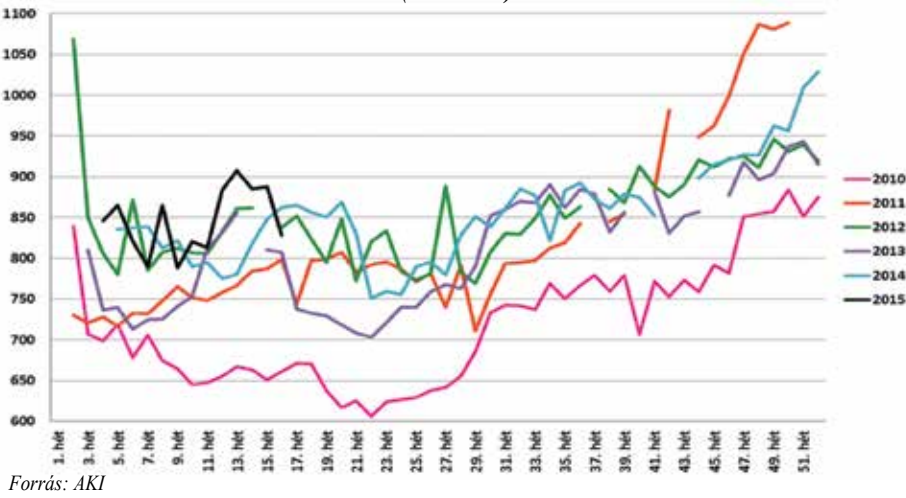
A juhászatban dolgozók (tulajdonosok, családtagok és alkalmazottak) átlagkora jóval meghaladja az 50 évet, mintegy negyediké a 70 évet. Nagyobbik hányaduk képzettsége, ismerete, innovációra való fogékonysága messze a szükségletek és a lehetőségek alatt van. Döntő hányaduk csak általános iskolát végzett, szakképzésben és középfokú oktatásban kis hányaduk részesült. Felsőfokú képzettséggel a szükségéstől messze kisebb hányaduk bír.

5. ábra: A könnyűbárány termelői árának alakulása heti lebontásban, évenként (Ft/kg) (2004–2009)

Forrás: AKI

6. ábra: A könnyűbárány termelői árának alakulása heti lebontásban, évenként (Ft/kg) (2010–2015)

Forrás: AKI

Jelenleg hiányoznak az alapszintű (juhász/állatgondozó szakmunkás), a közép-szintű (technikus) és felsőszintű (főiskola, egyetem, szakmérnök) oktatás alapjai, amiből az első két szint hiánya a legfajóbb.

A juh- és kecskeágazat stratégiai fejlesztési célja

A juh- és kecske ágazat közép- és hosszú távon (5–7- illetve 15–20 év alatt) megvalósítandó fejlesztése a kiskérődzőszektor megmaradásával, az általa művelt környezet fenntartásával, a foglalkoztatott munkaerő létbiztonságának megteremtésével, valamint a környezet gondozásával a biológiai sokszínűség jövőnek való megőrzésével a teljes társadalom számára nyújtott szolgáltatás hosszú távú biztosításáról szól.

E két ágazat olyan területeken működve nyújtja a társadalom számára szükséges szolgáltatásokat, amelyek más állatfajokkal nem, vagy a célnak csak kevésbé megfelelő módon hasznosíthatók, ugyanakkor e gyenge minőségű és ökonómiailag döntően hátrányos helyzetű területeken kiváló minőségű termékeket állít elő (hús, tej, gyapjú) a társadalmat alkotó emberek számára. Tekintettel arra, hogy a juh meghatározó (90% felett) arányban exportterdekelt, a kecske pedig jelenleg inkább a belső piacot szolgálja, helyzetének stabilabbá tétele teszi lehetővé az export növelését, emellett (növelve a foglalkoztatást) javítja a vidék lakoságmegtartó erejét, valamint a szektor környezet- és tájfenntartó-megőrző képességét.

A két ágazatot a 2020-as időszak végére olyan helyzetbe kell segíteni, hogy nagyobb megrázkódtatás nélkül el tudja viselni az esetleg jelentős támogatáscsökkenéseket (EU- és hazai szinten). Ehhez jelentős mértékben javítani kell a termelés hatékonyságát (egy anyajuhra vetített termék mennyisége éves szinten), az állomány korösszetételét lényegesen fiatalítani szükséges, amihez 2017–2019 között évi 100 000–120 000 jerke és gödölye exportból való kiemelésére és tenyésztésbe állítására lesz szükség (3 év). E jerkék exportban való pótlásához az értékesíthető szaporulat arányát legalább 15-18%-kal kell emelni.

Ez annyit jelent, hogy a legjobb minőségű, törzstenyészti és árutertermelő gazdaságokban előállított jerkéket az előregedett anyajuhok pótlására, leváltására kell beállítani. Emellett az állomány jelentős genetikai javítására is szükség lesz, ami nem nélkülözheti 3–5000 jerke és 250–300 kos importját a tenyészállomány vérfrissítésére.

A megvalósítandó célok és azokhoz szükséges eszközök

A két ágazat fenn- és megtartása céljából a következő szinteket kell megcélolni, és az alábbi eszközöket indokolt igénybe venni:

– Tekintettel arra, hogy az ágazat egy főtermékűvé (élő vágóállat) vált, a gazdaságos szint eléréséhez növelni kell annak mennyiségét. A juh- és kecskeszektor húskibocsátásában az évtized végére el kell érni a

2007-es 8 ezer tonnát, amelyhez 2018-ra meg kell haladni az egymillió és 2020-ra pedig el kell érni az EU-csatlakozáskor számunkra meghatározott 1,146 millió anyajuhlétszám felső határt.

– A létszámnövelést főleg azon területeken kell megvalósítani, ahol korábban volt állattartás, rendelkezésre állnak a hasznosítható gyepterületek és van technikai és munkaerőforrás; (ilyen területek találhatók elsősorban Veszprém, Nógrád, Heves, Borsod, másodsorban Baranya, Tolna, Pest megyékben).

– Ezzel párhuzamosan az egy anyajuhra vetített hasznosult szaporulatnak 2019-re el kell érnie a 100%-ot, 2022-re pedig a 120%-ot (a 2014. évi szint 80,73%).

– Ehhez javítani szükséges a termelő anyajuhállomány korösszetételén, évente legalább plusz 100–120 000 jerke beállítására van szükség, amit 2017-től ismét bevezetendő de minimis forrásból kell támogatni (2017–2019).

– A hasznosult szaporulat arányának növelése mellett jelentős mértékben javítani szükséges az előállított főtermék (vágóállat) S/ EUROP minőségi besorolását (a döntő hányadú O-P minőséget az U-O felé kell elmozdítani); ehhez minőség alapú termelői érdekeltséget szükséges bevezetni.

– Az állomány genetikai fejlesztéséhez nem nélkülözhető a tenyésztésszervezési támogatás fenntartása.

– Tekintettel arra, hogy a termelés- és tenyésztesellenőrzésben (törzstenyésztesben) szereplő anyajuhok száma és aránya fokozatosan és intenzíven csökkent az elmúlt években, s ezzel párhuzamosan nőtt a tervezetlen, valódi tenyésztési és fajtaismeret hiánya mellett elvégzett keresztezések száma, erősíteni kellene a Magyar Juh- és Kecsketenyésztő Szövetség tenyésztési munkáját.

– A génmegőrzési programok támogatásának fenntartása (a Vidékfejlesztési Program keretében) az őshonos, a hús- és gyapjúpiacra kedvezőtlen megítélésű fajták megőrzéséhez elengedhetetlen. Tudomásul kell venni e fajták szükségességét, valamint azt, hogy termékeik a jelenlegi piacon korlátozott mértékben értékesíthetők.

– A minőség javítással párhuzamosan meg kell teremteni a termékvédelemmel minősített hús és tejtermék előállítását, és a folyamatot (EU- és hazai forrásból) támogatni szükséges.

– A fentiek elősegítése céljából növelni szükséges az átlagos üzemméretet (a főhivatású, piacra termelő juhászat gazdaságilag optimális szintje 400 termelő anyajuh felett van, a 2014-es átlag 128 egyed).

– A tejágazat (juh és kecske) megőrzése céljából ismét be kell vezetni a minőség alapú támogatást (0,2 €/liter juhtej; 0,15 €/liter kecsketej). Lehetővé kell tenni a 1,5 millió liter első osztályú juhtej ismételt előállítását, és 2,5 millió liter első osztályú kecsketej fehér gazdaságba vonását. (E korlátozott cél elérésére már 2015-től szükség van a

támogatás bevezetésére ahhoz, hogy e számokat 2018-ra elérhessük, és 2020-ig legalább stabilizálni tudjuk.)

– A szigorodó EU-s állatjóléti és állat-egészségügyi feltételeknek való megfelelés elősegítése céljából állatjóléti támogatást szükséges bevezetni a kiskérődzőszektorban, illetve megvalósítani (javasolt mértéke 8 €/egyed), amely a foglalkoztatásra (vidékmegtartóképességére, a környezet fenntartására), valamint az újonnan megjelent betegségek megelőzésére és kezelésére is pozitívan hat.

– Ennek segítése és az utóbbi években előkerült új betegségek megelőzése céljából fenn kell tartani az állategészségügyi vizsgálatok és mentesítések támogatását, amit ki kell egészíteni a külső és belső elősködők elleni védekezés támogatásával, valamint a szaporaságot meghatározó mértékben negatívan befolyásoló klamidiafertőzés megelőzésének és kezelésének támogatásával.

– A gazdaságos üzemi működéshez nem nélkülözhető a tetem- és hulladékmegsemmisítés támogatása, valamint a gazdaságban felhasznált gázolaj jövedéki adójának visszatérítése.

– Javítani kell a szektor épület- és eszközelátottságát, hogy a biztonságos termelés és termékminőség-megőrzés feltételeit meg lehessen teremteni, amihez 2015-től elkülönített kiskérődző-ágazati támogatás bevezetésére van szükség a Vidékfejlesztési Program keretében.

– A technikai fejlesztés egyik jelentős akadálya a vagyoni- és tulajdonbiztonság gyengesége, a technikai fejlesztésre pedig a működtetési/üzemelési költségek csökkentéséhez van szükség. A meglévő törvények és szabályok betartatása kormányzati felelősség és hatáskör.

– A hátrányos termelési feltételek között működő juh- és kecsketartó gazdaságok részére 2016-tól újra kell indítani az agrár-környezetgazdálkodási támogatást, ezzel is segítve a biológiai sokszínűség fenn- és megtartását, valamint a gazdaságos üzemi méretek elérését.

– Emellett meg kell tartani a KAT- és NATURA-2000 területeken gazdálkodók támogatását (pl. kiegészítő anyajuh-támogatás).

– A lehetséges kormányzati eszközzel ösztönözni szükséges az állami tulajdonban lévő állandó gyepterületek (állandó legelők), természetvédelmi területek üzemeltetőit, hogy a legeltetéses állattartást részesítsék előnyben.

– A meglévő állatállomány létszámának, lehetséges bővítésének, valamint a gyepterületek biológiai sokszínűségének megőrzése céljából csak olyan személy/szervezet vehessen igénybe/bérbe állami tulajdonú gyepterületet, aki/amely fel tudja mutatni a használni kívánt területhez szükséges állatlétszámot, valamint az állatok elhelyezéséhez nélkülözhetetlen infrastruktúrát.

- Az alapanyag export (vágóállat főtermék) helyett a kivitelben meg kell növelni a többlet hozzáadott értéket jelentő hús és hústermék kivitelét (2018-ig 5, 2020-ig 10%-ra kell emelni a húskivitel arányát az exportban), amelynek értéke 2014-ben 1,67% volt. (Ennél nagyobb mértékű növelés egy nagyobb kapacitású, húsfeldolgozásra is képes új vágóhid megépítésére és működtetésére, valamint jelentős új húspiacokra (nem élőállatpaciokra) van szükség.)
- A fentihez javítani kell a marketingtevékenységen (ami ma gyakorlatilag csak az előállított állat eladását jelenti), és új piacokat szükséges bevonni az értékesítésbe. Ehhez jelentős méretű, az ágazatban jelenleg korlátozottan elérhető promóciós és marketingalapot kell megteremteni, és erre alapozva ki kell használni az EU promóciós társfinanszírozási forrásait.
- A melléktermékké vált gyapjú nyers alapanyagként való értékesítése helyett többlet hozzáadott értéket képviselő, elsődlegesen feldolgozott (válogatott, mosott, esetleg fésült szalag) gyapjú piacra viteléhez ezen feladatok ellátására képes feldolgozó létrehozása nem mellőzhető. (Gazdaságosan működtethető szövétiparnak reális esélye nem látszik a következő 5–7 évben.)
- Át kell értékelni a jelenleg alkalmazható támogatások összegét (címszavait és mennyiségeit), és 2017-től a fenti célokat (hatékonyabb termelés, jobb termékminőség, stb.) jobban szolgáló támogatási rendszert szükséges bevezetni.
- Át kell értékelni a termelői szervezetek helyzetét és tevékenységét, s az új szervezetek indulását a termékminőség fejlesztéséhez és a termelékenység javításához szükséges kapcsolni. Át kell értékelni a szervezetek ágazati adminisztrációban való szerepének lehetőségét.
- Ki kell bővíteni a Juh Terméktanács (Juh- és Kecske Terméktanács és Szakmaközi Szervezet) feladatait, lehetőségeit, szakmaközi szervezatként való „többlet” működési tevékenységét. Ehhez érdekeltté kell tenni ebben a vágóállat forgalmazásban jelenlévő cégeket. Fel kell tölteni az ágazat marketing-alapját, amire induló állami szerepvállalásra is szükség van, és erre alapozva intenzív marketing- és promóciós programokat kell indítani az EU 2016-tól induló támogatási rendszerének kihasználása céljából.
- Végig kell gondolni az ágazat adminisztratív költségeinek csökkentési lehetőségeit (fűjelölő- és nyilvántartási költségek), és a szükséges módosításokat be kell vezetni.
- Meg kell teremteni a többszintű (alap-, közép- és felsőfokú) oktatás több évtizede még működött rendszerét, amelynek alapját az állatgondozó és az állattenyésztési technikus képzés adja.
- Tovább képzések támogatott rendszerével javítani szükséges az ágazat kutatási és innovációs eredmények befogadási és felhasználási képességét.
- Az állattartásban dolgozók munkaideje az állatok biológiai igényeihez igazodik, amit

A magyarországi juh és kecske szektor SWOT analízise	
Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> • Kedvező természeti adottságok • Magántulajdonon alapuló gazdálkodás • Bővülnek a juhokkal, kecskével hasznosítható területek • Kedvező piaci helyzet (EU nem önellátó) • Piac közelsége: élőállat szállítás, friss hús • Speciális igényeket kielégítő termékek (friss hús, tejtermékek, öko-, biotermékek) • Működő, EU-konform jelölési és nyilvántartási rendszer 	<ul style="list-style-type: none"> • Elavult, korszerűtlen épület, infrastruktúra, technológia • Kedvezőtlen birtokszerkezet (telep – legelő – állat tulajdon) • Szakmai ismeretek hiánya • Szűk, egyirányú piac – szervezeten termelés és értékesítés, lánckereskedelem • Alacsony belső fogyasztás • A piacutatás és marketingmunka hiánya • Termelői tőke hiánya • Alacsony termelési mutatók • Vagyonvédelem-biztonság • Személyfüggő, a legkevésbé technológiált ágazat • Minimális kecskehús értékesítési lehetőség
Lehetőségek	Veszélyek
<ul style="list-style-type: none"> • EU-támogatások – jövedelmezőségi helyzet javítása • Munkanélküliség – szabad munkaerő • Juh-kecske termékek EU-piacainak megtartása, bővítése • Egészséges táplálkozás, biogazdálkodás és a környezetvédelem előtérbe kerülése • Növekvő környezetvédelmi, -gazdálkodási követelmények az EU-ban • Termelői csoportok – közvetlen értékesítés • Termékek hazai piacának bővítése • Tartási-tenyésztési technológia fejlesztése • Termelési színvonal, hatékonyság növelése • A termékek feldolgozottsági szintjének javítása (hús, tej, gyapjú) • A piaci igényekhez igazodó minőségi árualap biztosítása 	<ul style="list-style-type: none"> • Alacsony hatékonyság és egyedre vetített hozamok • Alacsony jövedelmezőség • Belső piac hiánya – nincs jelentős belső fogyasztás • Elszakadás a legelőktől (bérleti díjak növekedése, legelők állat nélkül tartása – feltétlenül támasztás) • Szigorodó állategészségügyi, állattartási és környezetvédelmi szabályok
Forrás: Magyar Juh- és Kecsketenyésztők Szövetsége	

nem vesz figyelembe a jelenleg hatályban lévő Munka Törvénykönyve, ami számos visszassághoz vezet. Ennek feloldásához felül kell vizsgálni a szabályozásban lefekteteket, és el kell végezni a szükséges módosításokat, kiegészítéseket.

- Az évente cserélődő technikai selejt anyajuhlétszám adta húsmennyiség minél nagyobb hányadú hasznosításához (pl. közétkeztetés) vágópontok rendszerét szükséges kialakítani az országban, önkormányzati vagy azok társulásainak szintjén. Ehhez (az élőjuh és az egész vágott test után) ajánlott a juhhús esetében is bevezetni az 5%-os áfaszintet.
- Az ágazati termékek minőségének, valamint értékesítési feltételeik javítása céljából támogatni szükséges a termelői szervezetek működését, de szükség van azok koncentrációjára is a nagyobb hatékonyság elérése érdekében. Emellett nem mellőzhetők a konkrét, jól meghatározott programok a szervezetek tevékenységéből.
- Az agrár-felsőoktatási intézmények és kutató szervezetek együttműködésében (a Debreceni Egyetem szervezésével) 25 év után ismét koordinálni szükséges a juh- és kecsktenyésztéssel kapcsolatos kutatásokat (kiemelten a szaporaság, a hústermelő képesség, a húsminőség, a takarmányozás, a mentesítés és a rezisztenciafejlesztés, stb.), hogy azok pontosabb válaszokat tudjanak adni a jelenkorban felvetődő, megoldandó kérdésekre.
- A fenti célok elérését célzó támogatások, többlettámogatások semmiben nem mondanak ellent az EU elvárásainak, pld. a VCS (voluntary coupled support) alkalmazási feltételeinek: „a tagállamok jogosultak önkéntes egyedalapú támogatás bevezetésére meghatározott termelő ágazatokban, speciális szektorokban, amelyek ökonómi-

ai/szociális és/vagy környezetvédelmi szempontból nagy jelentőségűek, és bizonyos nehézségeken mennek keresztül. E támogatás meghatározott kiterjedésben alkalmazható, hogy ösztönözze a termelés jelen szintjének megtartását.” Ez a kritérium a fentiekben jelzettekre is igaz, jöllehet a termelés jelenlegi szintjének megtartása a jövedelemhiányt konzerválná az ágazatban. Márpedig a fenti intézkedésekkel a kiskérdő szektort a 2020 utáni időszakra szükséges felkészíteni!

A fentiekben felsorolt eszközök csak akkor lesznek hatékonyak, ha biztosított lesz e támogatások folytonossága és igénybevételek kiszámíthatósága, illetve ha ezek ellensúlyozzák a növekvő termelési költségeket. E támogatások – EU és nemzeti együttesen – biztosíthatják a juh- és kecskeágazat mennyiségi és minőségi fejlesztésének megvalósítását.

Természetesen ennek csak akkor lesz eredménye, ha ez párosul az ágazat termelési mutatóinak jelentős javulásával, a mennyiségi és minőségi áruterelés szervezett keretek közötti megvalósulásával, valamint a szemlélet, a szaktudás és a technológia gyökeres átalakulásával. Ez csak az ágazat összes szereplőjének céltudatos és következetes hosszú távú munkájával érhető el.

A fentiekben meghatározott célokra és a megvalósításukhoz szükséges eszközöknek az ágazat jelenlegi gyengeségei enyhítését, döntő hányaduk megszüntetését, a gazdálkodás és a jövedelmezőség javítást kell szolgálniuk.

Bátor Árpád

elnök

Dr. Kukovics Sándor

igyevezető igazgató

Juh Terméktanács (Juh- és Kecske Terméktanács és Szakmaközi Szervezet)